BIJLAGE 2 kennis- en innovatieagenda

Marktmonitor

De eerste versie van de Marktmonitor is gepresenteerd tijdens de Frankfurter Buchmesse 2016 en daar goed ontvangen. Voor de periode 2012-2015 is de branche voor het eerst integraal in beeld gebracht: de markt (omzet en afzet), uitgevers, boekverkopers. De methode en de resultaten zijn gevalideerd door bureau Berenschot.

In de tweede editie is dieper ingegaan op specifieke thema's en trends op de algemene markt in 2016, zoals het marktaandeel van de top 100 titels, de verkoop van anderstalige (Engelstalige) titels, de ontwikkeling van het e-boek, de concurrentie tussen genres.

Najaar 2017 verscheen de derde editie over uitgevers en makers. Hierin zijn voor het eerst koppelingen gemaakt tussen afzonderlijke databronnen. Dit leidt bijvoorbeeld tot een preciezere en betere beschrijving van het aantal auteurs en vertalers in de Nederlandse algemene boekenmarkt. In het voorjaar van 2018 volgt het monitor deel over algemene markttrends en de boekhandel. Ook hierin wordt de monitor kwalitatief verbeterd.

Innovatie in de praktijk

Boekwerk heeft in het eerste jaar de context en de praktijk van innovatie in de boekensector in kaart gebracht. De context vormt een geconsolideerde markt waar groei alleen mogelijk is door een ander te verdringen. Zo'n markt is minder gunstig is voor innovatie dan een groeimarkt waar meer kapitaal beschikbaar is voor investeringen. Ook is de omvang van de markt bescheiden, de concurrentie fors en is een grote marketinginspanning nodig om titels tot een succes te maken. De druk op het rendement bij uitgevers en boekverkopers maakt dat de kans op grote kapitaalintensieve innovaties klein is. De innovatie aanpak van de branche sluit aan bij dit type markt met beperkte investeringsmiddelen en langzaam veranderend consumentengedrag. Kenmerkend zijn het fasegewijs integreren van nieuwe verdienmodellen in een bestaande bedrijfsvoering, het opzetten van kleine start-ups naast de hoofdonderneming en het samenwerken met externe partijen, bijvoorbeeld voor digitalisering. Zo zijn er inmiddels meerdere abonnementsmodellen met een all you can read aanbod of streaming content.

Voor de boekverkopers loopt al een aantal jaren het KBb- programma Boekondernemers van de Toekomst dat ondernemers leert om de verbinding tussen online en offline te versterken en te sturen op klant en bedrijfsinformatie. Ruim 350 ondernemers hebben deelgenomen en zij presteren dankzij doorgevoerde vernieuwingen tot 13% beter in omzet dan de rest van de markt. De KBb faciliteert daarnaast met de Readr-app een digitale platform functie voor boekverkopers, waarmee ook datadriven analyses van leesgedrag en voorkeuren van consumenten mogelijk worden. De Readr-app is een elektronische klantenkaart waarmee de boekverkoper zijn klanten op de hoogte kan houden van relevante informatie zoals leestips en recensies. Met dit loyaliteitsplatform kan de plaatselijke boekhandel de binding met de klant versterken.

In 2016 lanceerden de GAU en Rockstart de eerste editie van een internationale innovatiecompetitie voor startups uit de hele wereld onder de titel 'Renew the Book'. De vijf beste startups konden een intensief acceleratorprogramma volgen. Bookarang werd, door de jury van Renew the Book 2016, gekozen als meest innovatieve startup. Het analyseert niet slechts aankoopvoorkeuren en het leesgedrag, maar zet kunstmatige intelligentie in bij het beschrijven van basiskenmerken van boeken. De data vormen de basis voor betere aanbevelingen aan de lezers. In 2017 won WriteReader (Denemarken). Het laat kinderen zelf thuis en op school boeken creëren op basis van hun eigen interesses, waarmee ze al in zes weken sneller en beter leren lezen en schrijven.

Ook bij innovaties rond auteurs gaat het vaak om het versterken van de band met de lezer via deelnemen in communities. Of het gebruik maken van afzonderlijke digitaal ondersteunde uitgeefdiensten voor plot- en karakterontwikkeling, marketing of distributie.

Op het vlak van de distributie investeert het CB voortdurend in de verbetering van logistieke processen, bijvoorbeeld Printing on demand, snellere leveringen en Spot4Books.

In het kader van de inventarisatie heeft Boekwerk ook een internationale scan gemaakt van (veelbelovende) startups alsmede een internationale inventarisatie van digitale experimenten van literaire auteurs.

De hoofdconclusie van de scan is dat bij de meeste startups niet zozeer technologische innovatie voorop staat maar een scherpe marketingpropositie waarbij nieuwe diensten ondersteund worden door relatief eenvoudige digitale toepassingen. Deze toepassingen richten zich op hulp bij het schrijven (bijvoorbeeld het bieden van plotstructuren), ondersteuning bij selfpublishing, reviews en aanbevelingen (hulp bij het vinden van het juiste boek) en freelance platforms voor het aanbieden van uitgeefdiensten aan uitgevers en auteurs, zoals de diensten van redacteuren en designers.

De digitale (literaire) experimenten van auteurs laten een enorme diversiteit zien en worden in multidisciplinaire teams gerealiseerd. Hun belangrijkste kenmerk is de interactie met de lezer die de verhaallijnen kan beïnvloeden. Commercieel zijn de projecten nog niet interessant.

Hoogstwaarschijnlijk kan het huidige geleidelijke tempo van innovatie alleen omslaan in een radicale omslag bij ingrijpende wijzigingen in het mediagedrag of de introductie van een nieuwe, disruptieve technologie. Deze heeft zich nog niet voorgedaan. Start - ups zijn bescheiden van omvang en meer marketing dan technologie gedreven.

In de keten beginnen de verhoudingen te veranderen door partijen die hun platform versterken en de keten integreren. Recente voorbeelden zijn de introductie van Kobo+ door Bol.com, de overname van Bruna door VBK en de overname van Scheltema, ECI en Nieuw Amsterdam door Novamedia.

Boekwerk Agenda

De agenda voor de komende perioden bevat de activiteiten die Boekwerk zal ondernemen om de kennis en innovatie in de boekensector te bevorderen in samenwerking met de partners in het netwerk.

Verbeteren Marktmonitor

Het doel is een nog betere aansluiting van de monitor op de trendbehoeften van de ondernemers. Daarnaast worden onderwerpen toegevoegd aan de hand van een selectie van relevante thema's, bijvoorbeeld retailontwikkeling in de boekenmarkt, internationalisering en inkomsten van auteurs.

Alle monitordata worden opgeslagen en beheerd door Boekwerk.

Vergroten kennis van de lezer

Een van de belangrijkste motieven voor innovatie is de ontwikkeling van het media- en leesgedrag. Inzicht daarin is nodig om de aansluiting bij de lezer te houden. Op de agenda staan de volgende acties:

- onderzoek in samenwerking met het SCP naar het leesgedrag en de samenhang met overig mediagebruik: welke typen lezers zijn er en wat zijn de verschillen tussen digitaal en van papier lezen. Het rapport is gepland voor januari 2018;
- beschrijving van de ontwikkeling van de lees/koopprofielen in de laatste 10 jaar met een prognose van toekomstige profielen;
- in samenwerking met de kernpartners wordt vervolg gegeven aan de onderzoeken door de resultaten te bundelen en samen te vatten als een maatschappelijke opgave voor het boekenvak;
- een kwalitatieve en kwantitatieve beschrijving van de publiek-private samenwerking bij leesbevordering.

Boekwerk zal de verkregen inzichten voor de afzonderlijke spelers vertalen naar relevante informatie die korte termijn kan worden benut. De vertaling naar de praktijk is een zaak van de sector zelf.

Toekomstbeeld

Boekwerk wil scenario's voor de toekomst opstellen die bijdragen aan een mogelijke versnelling van innovaties in de sector en ondernemers helpen bij het nemen van beslissingen hierover. Essentieel is dat de scenario's draagvlak hebben in de markt, zowel de economische als maatschappelijk-culturele waarde omvatten en relevant zijn voor alle schakels in de keten. Daarom wordt gewerkt in drie fases:

- eind 2017 start een onderzoek naar de trackrecord van de boekenmarkt met innovatie met oog voor de successen, mislukkingen en de lessen die geleerd zijn;
- de vervolgfase gaat in op de kansen voor innovatie, gekoppeld aan het vermogen om te innoveren en de mogelijkheden om dit vermogen te ondersteunen;
- een beschrijving van de transitie die volgt uit het samenvoegen van de uitkomsten van de voorgaande stappen en die gebruikt kan worden als input voor een toekomstgerichte verkenning, zoals een scenario planning.

Ondertussen gaat Boekwerk in navolging van de verkenningen naar startups en digitale literatuur door met het doen van thematisch onderzoek om ondernemers te inspireren en te voorzien van inzichten voor de toekomst van het boekenvak.